

Henry D. Thoreau «Walden ή Η ζωή στο δάσος»,
 μετάφραση: Βασίλης Αθανασιάδης, εκδόσεις Κέδρος, 2007

Μανιφέστο ήθους

Θέλοντας να ενταχθεί στο περιβάλλον και στην αρμονία της φύσης, ο νεαρός Χένρι Ντέιβιντ Θωρό έχτισε, στα μέσα του 19ου αιώνα στις όχθες της λίμνης Ουόλντεν, μια ξύλινη καλύβα που δεν κλείδωνε ποτέ. Να επενδύσουμε στην αγαθότητα, στη λιτότητα μα πάνω απ' όλα στην ανιδιοτελή συνδιαλλαγή με τον γείτονα, τον ξένο και τον περαστικό,

έγραφε. Αποτέλεσμα του «πειράματος Ουόλντεν» ήταν το θεμελιακό κείμενο της παγκόσμιας σκέψης «Walden, ή Η ζωή στο δάσος», ένα ποιητικό, κείμενο, μανιφέστο ήθους, προδρομικό της οικολογίας και των βιβλίων αυτοβόθειας!

Ο Χένρι Ντέιβιντ Θωρό γεννήθηκε το 1817 στο Κόνκορντ της Μασαχουσέτης και σπούδασε στο Χάρβαρντ. Καλός σπουδαστής και καλός δάσκαλος στη συνέχεια γνώρισε τον Ράλφ Γουόλντο Έμερσον που είχε εγκατασταθεί στο Κόνκορντ. Ο Θωρό μετακόμισε στο σπίτι του Έμερσον και μαζί υπήρξαν οι βασικότεροι εκπρόσωποι του Υπερβατισμού, που ξεκίνησε στην Ευρώπη ως φιλοσοφικό κίνημα και στην Αμερική πήρε τα χαρακτηριστικά κοινωνικού κινήματος. Οι υπερβατιστές πίστευαν στην υπεροχή της βαθιάς γνώσης και της διωρατικότητας έναντι του ορθολογισμού, στην έμφυτη καλοσύνη του ανθρώπου, στη μοναδική ένωση όλων των δημιουργημάτων με το Θεό και τη Φύση. Απομονωμένος στη φύση ο άνθρωπος μπορεί να βιώσει τη μοναδική εμπειρία. Γι' αυτό εκεί, στη Νέα Αγγλία, στα κτήματα του Έμερσον, το 1845 ο Θωρό πήρε μια μικρή έκταση δίπλα στη λίμνη Ουόλντεν και έχτισε την καλύβα του καλλιεργώντας τη γη. Έζησε μόνος δύο χρόνια μέσα στη φύση, εφαρμόζοντας απόλυτα τις ιδέες που τον εκπροσωπούσαν.

να γυρίζουμε σπίτι μας από μακριά, από περιπέτειες και κινδύνους και νέες ανακαλύψεις, με νέες εμπειρίες και νέο χαρακτήρα». Εμφαση στο διάβασμα, στα κλασικά κείμενα, «στα μόνα μαντριά που δεν έχουν παραιμάσει και μέσα τους υπάρχουν απαντήσεις ακόμα και για τα πιο σύγχρονα ερωτήματα».

Το Ουόλντεν είναι ένα πολλαπλά σημαντικό βιβλίο. Μιλάει για τη φύση και την προσαρμογή του ανθρώπου στους οργανικούς νόμους που την διατρέχουν. Εμπειρική τη φιλοσοφία του υπερβατισμού με κάθε είδους προεκτάσεις στον μικρόκοσμο, την καθημερινή επιβίωση, τη χειρωνακτική εργασία. Ασκεί κοινωνική κριτική και διαβάξεται ως σάτιρα, αφού περισσότερο αποδομεί τον κόσμο από τον οποίο αποσύρθηκε ο Θωρό παρά τον επανασυγκροτεί. Κριτικάρει τον αιώνα της εμετάλλευσης των ανθρώπων, της ανθρώπινης δουλείας, της πολιτικής διαφθοράς, της αποξένωσης από το φυσικό περιβάλλον. Αποτελεί μια αυτοβιογραφική κατάσταση των νεανικών χρόνων του Θωρό, επεξηγώντας τους λόγους για τους οποίους επέλεξε να ζήσει μέσα στα δάση, πώς προσαρμόστηκε και πώς εμπλουτίστηκε πνευματικά από αυτή την εμπειρία. Πάνω απ' όλα όμως, το «Walden ή Η ζωή στο δάσος» είναι ένα καλλιτεχνικό επίτευγμα, μια ποιητική πρόζα σε μορφή δοκιμίων που τέμπουν, διδάσκουν και σίγουρα ωφελούν ακόμη και τον πιο αδιάφορο αναγνώστη.

Είναι εφαρμόσιμες οι ιδέες του Θωρό;

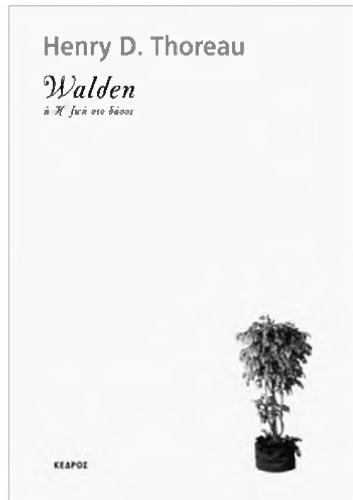
Σε μια άλλη καθοριστική φάση της ζωής του ο Θωρό αρνήθηκε να πληρώσει για έξι χρόνια τον κεφαλικό φόρο που του απαιτούσε στην Μασαχουσέτη ως διαμαρτυρία για τον πόλεμο κατά του Μεξικού και τον θεσμό της δουλείας. Βρέθηκε μια νύχτα στη φυλακή, την πιο διάσημη νύχτα της αμφισβήτησης, και βγήκε γιατί πλήρωσαν οι φίλοι του. Έτσι προέκυψε το δοκίμιο «Πολιτική ανυπακοή»¹¹ (1849) ένα σπουδαίο μανιφέστο που αν και δεν προκάλεσε μεγάλη συζήτηση τότε, πενήντα χρόνια μετά, θαυμαστές του υπήρξαν ο Τολστόι, ο Γκάντι, ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και οι ιδέες του ενέπνευσαν κινήματα στη Νότια Αφρική, στην Ινδία, αντιστασιακά κινήματα, οικολογικές και ειρηνιστικές οργανώσεις. Αρχίζει ως εξής: «Δέχομαι έθλημα το απόφθεγμα "Η καλύτερη κυβέρνηση είναι αυτή που κυβερνά ελάχιστα" και θα ήθελα να το δω να εφαρμόζεται πιο γρήγορα και συστηματικά. Εάν αυτό συμβεί, τότε θα έχουμε καταλήξει σε κάτι που επίσης πιστεύω: "Η καλύτερη κυβέρνηση είναι αυτή που δεν κυβερνά καθόλου"· κι όταν οι άνθρωποι θα είναι έτοιμοι, μια τέτοια κυβέρνηση θα έχουν».

Αραγε σήμερα είναι εφαρμόσιμες οι ιδέες του Θωρό όταν ζούμε μέσα στη διαρκή καταπάτηση της φύσης και του περιβάλλοντος; Όταν η γραμμότητα της καλύβας έχει δώσει τη θέση της σε εργοτάξια που εκμεταλλούνται κάθε ανεξερεύνητη γωνία του πλανήτη και όταν η «απομόνωση» είναι μια σχετική έννοια κάτω από την διαρκή παρακολούθηση από δορυφόρους και GPS; Και κατά πόσον η πολιτική ανυπακοή ενός «πρώιμου αναρχικού» μπορεί να προταχθεί στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και των υποταγμένων καθεστώτων;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Σημείωση
 1. Χένρι Ντέιβιντ Θωρό, «Πολιτική ανυπακοή», Πατάκης 2020, μτρ. Γιώργος Λαμπράκος

Ένα καλλιτεχνικό επίτευγμα, μια ποιητική πρόζα σε μορφή δοκιμίων που τέμπουν, διδάσκουν και σίγουρα ωφελούν ακόμη και τον πιο αδιάφορο αναγνώστη.

κλασικοί Live

Η αρμονία της φύσης εφαρμοσμένη στον άνθρωπο

Αρχίζοντας με το κεφάλαιο «Οικονομία», ο Θωρό καταδικάζει τη ζωή μας ως ψυχαναγκαστική, μας συμβουλεύει να μην αρκούμαστε σε έναν αποκλειστικό τρόπο ζωής, επισημαίνει τη χρεοκοπία και την άρνηση κάθε ευθύνης στις αστικές κοινωνίες. Μας προτρέπει να επενδύσουμε στα σπίτια με ομορφιά, στα σημεία όπου ερχόμαστε σε επαφή με τη ζωή, να απαλλαγούμε από τα περιττά είδη που εμποδίζουν ακόμη και την κίνηση μέσα στα σπίτια μας. Τα λαξευμένα μνημεία είναι οι ταρόπλωνες του έθνους αποφαίνεται ο ελεύθερος και ανατρεπτικός Θωρό. Επιθυμεί έναν κόσμο με διαφορετικούς ανθρώπους και κατηγορεί τους φιλόδημους που δεν αντιστρέφουν τα ποσοστά της φιλανθρωπίας υπέρ των φτωχότερων. Δίνει πρακτικές λύσεις μέσα από την προσωπική του εμπειρία για λιτή ένδυση και λιτή διατροφή που να προέρχεται εξ ολοκλήρου από την προσωπική καλλιέργεια ή την ανταλλαγή προϊόντων, αφού η καλλιέργεια της γης κάποτε αποτελούσε τέχνη ιερή. «Οι άνθρωποι χτίζουν την καθημερινή, μονότονη ζωή τους πάνω σε θεμέλια ψευδαισθήσεων».

Οι αναφορές και οι παραπομπές του βιβλίου ανάγονται στις μεγάλες ανατολικές θρησκείες, στον Ινδουισμό, στον Κομφούκιο, στους Πέρσες ποιητές και στην Ιλιάδα. Αυτός ο τολμηρός σκεπτικιστής προτείνει να υπακούσουμε στους ανώτερους νόμους, ειδικά της φύσης, γιατί η φύση δίνει παράδειγμα στα αντικείμενα και τη ζωή μας και η αρμονία της πρέπει να εφαρμοστεί στον άνθρωπο. «Κάθε μέρα θα έπρεπε

